

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ			
ПРИЈЕМАНО	26.10.2017.		
СРГ. ЈЕД.			
02	2347		

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ

Наставно-научно веће Правног факултета у Нишу, на седници одржаној 15. 9. 2017. године, својом одлуком бр. 01-1739/31, образовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације „Увиђај у кривичном процесном праву Босне и Херцеговине“, кандидата Горана Филипића, у саставу: др Војислав Ђурђић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу, др Милан Шкулић, редовни професор правног факултета Универзитета у Београду и др Саша Кнежевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу.

Пошто смо прегледали и проучили написани рад, подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I. Анализа садржине докторске дисертације

Докторска дисертација „Увиђај у кривичном процесном праву Босне и Херцеговине“, кандидата Горана Филипића, написана је на 308 страна компјутерски обрађеног текста (проред *single*). На крају рада дат је попис од 290 библиографских јединица коришћене литературе. Структуру рада чине увод, четири дела и закључак.

У *Уводу* је предочен значај теме са теоријског и правнополитичког становишта, особито у контексту реформе мешовитог типа кривичног поступка уопште и изражене тенденције у упоредном праву да се судска истрага замени јавнотужилачком. Објашњена је и актуелност теме дисертације, која извире из значаја увиђаја за откривање и обезбеђивање материјалних доказа о кривичном делу и учиниоцу, а у контексту природе истраге, отвара и питање опсега правне регулативе ове доказне радње, чији је садржај неспоран са криминалистичког становишта.

У првом делу, који носи наслов „Теоријско-методолошки приступ“, дефинисан је методолошко-хипотетички оквир истраживања, постављене су и објашњене теоријске детерминанте увиђаја. Методолошки приступ је класичан за истраживања у правној области – одређен је предмет и дефинисан проблем научног истраживања, објашњено је који се циљеви и задаци настоје постићи истраживањем, постављене су хипотезе и наведене методе истраживања, дефинисан је узорак емпиријског истраживања и објашњене су технике и инструменти који ће бити коришћени за прикупљање емпиријских података о увиђају у правосудној пракси. У оквиру теоријских детерминанти овог доказног средства, приказане су кривичнопроцесне и криминалистичке дефиниције увиђаја, да би се изградио темељ за еклектичко поимање увиђаја као комплексне целине процесних и криминалистичких радњи чији је циљ утврђивање за кривични поступак важних чињеница, уз примену одговарајућих криминалистичких метода и средстава. Следи кратак историјат законске регулативе увиђаја, након чега се излаже о теоријским погледима на законодавну регулативу увиђаја која служи као основ за теоријску интерпретацију појма, предмета и циља

увиђаја, да би се са криминалистичког аспекта објасниле етапе увиђаја – информативна, статичка и динамичка фаза. Полазећи од правне регулативе и криминалистичког садржаја увиђаја, вођена је расправа о односу увиђаја и реконструкције кривичног догађаја, те увиђаја и криминалистичког експеримента. Укратко су објашњене криминалистичке радње које представљају садржину увиђаја и основне карактеристике увиђаја у континентално-европском и адверзијалном моделу кривичног поступка.

Последњи сегмент првог дела дисертације, насловљен као „Систем кривичне истраге у законодавству БиХ“, садржи егзегезу позитивног права и теоријско поимање модела јавнотужилачке истраге у Босни и Херцеговини. Најпре је приказан ранији модел истраге, која је по природи била судска, да би се истражили разлози промене њене природе и установљавања јавнотужилачког модела истраге. Анализирана је и дефинисана нова улога јавног тужиоца као органа који спроводи истрагу, објашњени су надзор јавног тужиоца над радом овлашћених лица и улога полиције, тј. овлашћених лица у истрази, а на крају је указано на практичне проблеме који настају приликом покретања и спровођења јавнотужилачке истраге.

У другом делу докторске дисертације, који носи назив „Увиђај у правосудној пракси Босне и Херцеговине“, излаже се о: (а) процесноправној регулативи увиђаја у законима који су на снази у Босни и Херцеговини и (б) криминалистичким одликама увиђаја за поједина кривична дела.

(а) У оквиру процесноправног излагања, саобразно комплексном државном уређењу и изузетно сложенем правном систему, обухваћена су четири закона о кривичном поступку, и то Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине, Закон о кривичном поступку Федерације БиХ, Закон о кривичном поступку Републике Српске и Закон о кривичном поступку Брчко Дистрикта БиХ. За сваки од ових правних извора прво су наведене специфичности везане за њихово доношење и приказане су опште назнаке којима се нови модели кривичног поступка карактеришу, а затим су анализирана процесна правила о увиђају сваког од ових закона. Интерпретација позитивног права завршава се излагањем о функционалној надлежности органа увиђаја и присуству других субјеката приликом вршења увиђаја.

(б) Криминалистички аспект увиђаја, под називом „Специфичности увиђаја за одређена кривична дела“, започиње објашњењем основних кривичнопроцесних и криминалистичких начела чије се важење распростире на увиђај, као прописану доказну радњу чију садржину чини криминалистичка активност. Обухваћена су следећа кривична дела: имовински деликти (разбојништво и разбојничка крађа), крвни и сексуални деликти (убиство и силовање), саобраћајни деликти, кривична дела изазивања опште опасности и породично насиље. Зато што код сваког од ових кривичних дела треба доказати постојање одлучних чињеница које су одређене кривичноправним одредбама о посебним бићима ових кривичних дела, а будући да разноликост чињеница-индиција које треба да послуже том циљу захтева различите криминалистичке методе и средства, свако од наведених кривичних дела анализирано је најпре са кривичноправног аспекта, да би се приказао и објаснио криминалистички аспект вршења увиђаја који одговара природи и врсти појединих кривичних дела. Посебно су објашњене специфичности вршења увиђаја када су у питању случајеви фингирања наведених кривичних дела.

Трећи део дисертације садржи расправу о доказној снази увиђаја у кривичном поступку, како и носи наслов, а само излагање систематизовано је у четири целине. Прва целина посвећена је општеторијским разматрањима о доказима и доказивању у кривичном поступку. Приказане су и анализирани доктринарне дефиниције доказа заступљене у кривичнопроцесној књижевности, које полазе од материјалног и субјективног појма доказа, а које аутор групише у теорије које дефинишу доказ у

логичком смислу и теорије које одређују доказ у кривичнопроцесном смислу, указујући на неопходност прихватања двојне дефиниције. У непосредној вези са појмом доказа анализиране су и дефиниције доказних средства, које су њима условљене, а поимају се као форме у којима се докази јављају и разликују се од извора доказа, материјалних и личних. У оквиру теоријских класификација доказа указано је на њихову релативност, особито у савременом систему доказивања које почива на слободном судијском уверењу а не теорији о законској вредности доказа, а потом се излаже о дозвољеним и недозвољеним доказима уопште (посебно о наркоанализи и лоботомији) и према позитивном праву. Теоријски аспект о доказима уопште завршава се приказивањем гледишта о доказивању, кроз етапе наступања (откривање), извође, проверу и оцену доказа, те предмету доказивања које се ограничава на правно релевантне чињенице, тј. чињенично стање. У наредном сегменту овог дела дисертације расправља се о вредности увиђајних радњи, посебно због непосредног опажања и значаја материјалних доказа који се прибављају увиђајем, с тим што се посебно анализира истражни а посебно увиђај на главном претресу и указује на значај стручности увиђајног органа и увиђајног тима за опажање, фиксирање и анализу предмета и трагова кривичног дела. Вредност увиђаја поима се у маргинама принципа законитости, правилне примене криминалистичких средства и метода при раду са материјалним носиоцима доказних информација, особито високог технолошког нивоа. Посебно је разматрано питање увиђајне документације као доказа, полазећи од става да прилози уз записник о увиђају (фотографије, графичке скице и други технички прилози) нису његов састави део. У оквиру разматрања детерминанти у овлашћењима органа који врше увиђај, анализирана су законска овлашћења јавног тужиоца, полиције и суда, и указано је да се у пракси ова доказна радња све чешће преображава у полицијски увиђај. У вези с тим, на основу анализе како се увиђаји спроводе у пракси, указано је на пропусте и грешке увиђајних органа, посебно у свакој од криминалистичких фаза увиђаја – у информативној, статичкој и динамичкој фази. Овај део докторске дисертације завршава се излагањем о финансијско техничким детерминантама и људском фактору у функцији ефикасног вршења увиђаја.

У последњем, четвртном делу докторске дисертације аутор приказује и анализира резултате сопственог емпиријског истраживања, које је усмерено у два правца. Прво, прикупљени су статистички подаци о делатности истражних органа у откривању непознатих учинилаца кривичних дела и подаци о вршењу увиђаја, у трогодишњем периоду, на подручју Босне и Херцеговине. Статистички подаци приказани су текстуално и у пет табела, а потом су ти подаци анализирани, објашњене су корелације које успостављају и вредносно рангирани, на чему се заснива оцена успешности правосудних органа у откривању учинилаца и ефикасности кривичног поступка. У оквиру анализе компарирани су статистички подаци који се односе на судску са подацима који се односе на јавнотужилачку истрагу, на чему се заснива оцена о њиховој ефикасности. Други правац емпиријског истраживања усмерен је ка прикупљању ставова и мишљења експерата из органа кривичног правосуђа о наклоњености судском или јавнотужилачком моделу истраге. С тим циљем, аутор је спровео анкету као истраживачку технику за прикупљање вршних ставова и мишљења јавних тужилаца, полицијских службеника, адвоката и оних који су раније били истражне судије. Одговоре анкетираних лица приказао је и коментарисао према функцији коју анкетирани лица обављају, да би на крају извео закључак о већинској наклоњености јавнотужилачкој истрази.

У закључку дисертације аутор је сажето изложио ставове о свим важнијим питањима везаним за тему која је предмет научног истраживања. Закључци садрже теоријске ставове и оцену законске регулативе увиђаја као специфичне доказне радње.

Учињен је и напор да се са теоријског становишта укаже на битне одлике увиђаја, које извиру из поимања да увиђај не представља просто непосредно чулно опажање трагова кривичног дела. На крају су дати предлози *de lege ferenda* који би требало да послуже законодавцу као путоказ за преуређење законских правила о увиђају.

II. Оцена докторске дисертације

Докторска дисертација „Увиђај у кривичном процесном праву Босне и Херцеговине“, кандидата Горана Филипића, оригинални је научни рад аутора и представља самосталну научну обраду једне изузетно важне доказне радње у кривичном поступку, без којих нема материјалних доказа за које се редовно везује успех откривања учинилаца кривичних и доказивања учињеног кривичног дела.

Докторска дисертација је у целини урађена у складу са пројектом које је одобрило Научно-стручно веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Нишу.

Значај докторске дисертације пре свега се огледа у научној актуелности теме и постављеног проблема истраживања. Благовремено и веродостојно откривање материјалних доказа пресудно је за брзо и ефикасно изрицање правде, али и за заштиту потенцијално невиних, а осумњичених, што увршћује увиђај у изузетно важна доказна средства: трагање за све софистициранијим техникама и методама у форензици ради брзог и сигурног утврђивања за поступак важних чињеница, императив је свих модерних кривичних поступака и изазов законодавцима да омогуће коришћење савремених научних и техничких достигнућа.

Докторска дисертација садржи свеобухватну расправу о теоријском дефинисању овог доказног средства и његову кривичнопроцесну и криминалистичку експликацију, затим, анализу и систематизацију законских детерминанти и криминалистичких радњи које одређују садржај увиђаја, критичку анализу законске регулативе у комплексном правном систему Босне и Херцеговине, те детаљно објашњење специфичности методике увиђаја код појединих кривичних дела. Систематика рада је логична и спаја обрађене теме у једну кохерентну целину, а поредећи је са досадашњим истраживањима, може се сматрати оригиналном. Приликом обраде теме коришћене су стандардне научноистраживачке технике и методе, а резултати истраживања изнети су систематично и најчешће са заузимањем сопствених ставова. Умешно су коришћена и коректно интерпретирана досадашња истраживања, објављена у солидно прикупљеној литерарној грађи из наше и иностране правне и криминалистичке литературе, коректно су навођена гледишта других аутора и по правилу, аргументовано су заузимани сопствени ставови приликом извођења закључака. Дисертација је писана разумљивим језиком и стилем, језички коректно, а коришћена је класична кривичнопроцесна и криминалистичка терминологија. Анализом и интерпоретацијом научноистраживачке грађе, као и резултатима емпиријског истраживања праксе органа кривичног правосуђа, поткрепљене су постављене хипотезе да постоје разлике између јавнотужилачког и судског модела увиђаја, са становишта законске регулативе и практичне примене, али да нема валидних доказа о већој ефикасности једног или другог модела.

Са становишта научног доприноса дисертације, може се констатовати да су у овом научном раду свестрано истражена и објашњена теоријска схватања појма увиђаја и да је дефинисана његова криминалистичка садржина и значај за проналажење материјалних доказа, који применом савремених технолошких поступака омогућавају да се са сигурношћу расветле и докажу учињена кривична дела, о чему у нашој правној и криминалистичкој литератури нема већих систематских ни монографских радова. На темељу анализе и објашњења законске регулативе увиђаја, констатованих

специфичности и уочених недостатака законског уређења овог доказног средства од значаја за валидност легислативе и ефикасност кривичне процедуре, конструисана је еклектичка дефиниција увиђаја, којом је истовремено обухваћена правна природа и криминалистички садржај овог доказног средства, и учињени су предлози *de lege ferenda*, које аутор експлиците формулише. Анализе теоријских схватања, критичка анализа законодавне регулативе, те експликација криминалистичких радњи и методике увиђаја код појединих кривичних дела – осим што могу бити грађа за даља научна истраживања, валидна су основа за моделирање законске регулативе непосредног опажања као метода утврђивања чињеница важних за кривични поступак, а на концепцијском нивоу могу бити смерница законодавцу за избор тужилачке или судске истраге у циљу повећања ефикасности кривичног поступка у сегменту регулативе доказних радњи.

Посебну вредност дисертације представља емпиријско истраживање увиђаја у правосудној пракси, како за време док је истрага била судска, тако и у новом, јавнотужилачком моделу истраге. Позитивно вредновање заслужује и емпиријско истраживање вршних ставова посленика у органима кривичног правосуђа о наклоњености судској, односно јавнотужилачкој истрази.

Нучноистраживачки резултати и дисертација у целини доприносе спознаји недовољно проучених аспеката увиђаја као доказног средства посебно значајног за откривање учинилаца и доказивање извршених кривичних дела на основу материјалних доказа. Емпиријско истраживање употпуњује сазнања о примени увиђаја у правосудној пракси и поимањима правних стручњака о природи истраге. У целини узев, кривичнопроцесни и криминалистички аспект извршеног истраживања увршћују докторску дисертацију у оригиналну научну расправу која пружа допринос новим научним сазнањима.

Полазећи од изречене позитивне оцене систематике и научне заснованости дисертације, њене свеобухватности и свестраности анализе, прихваћених теоријских схватања и изведених закључака, може се сматрати да докторска дисертација испуњава све захтеве неопходне за ову категорију научног рада и да представља самостални и оригинални научни рад докторанда.

III. Предлог за јавну одбрану

Општа је оцена Комисије да урађена докторска „Увиђај у кривичном процесном праву Босне и Херцеговине“, кандидата Горана Филипића, представља оригинални научни рад и допринос науци кривичног процесног права, те предлаже Наставно-научном већу да прихвати овај извештај и одобри јавну одбрану докторске дисертације.

Ниш, 18. 10. 2017.

Чланови Комисије:

др Војислав Ђурђић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу

др Милан Шкулић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Београду

др Саша Кнежевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу